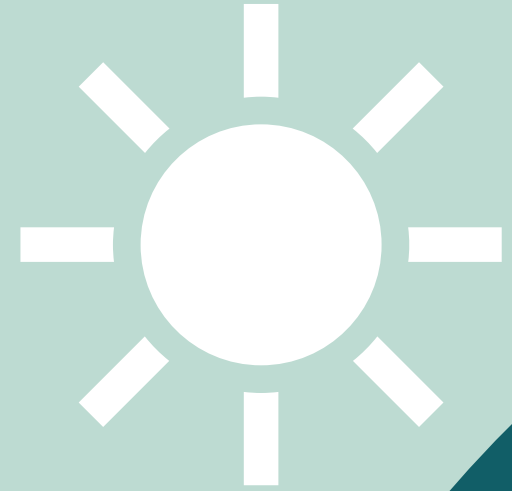

Hur kan vi hjälpas åt i omställningen till en mer social välfärd och jämlik hälsa

Arena Folkhälsa 24 oktober 2025

Vilka är vi här idag?

Socialtjänsten ska bli
mer
förebyggande, lätt tillgänglig,
jämfästld och
kunskapsbaserad

Samhälle och välfärd i förändring

Ny socialtjänstlag, en del av helheten

Syftet med nya lagen

- Nå människor tidigt, innan problem vuxit sig stora
- Sänka trösklarna, göra det lättare att få stöd
- Verksamhet baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet

Varför behövs en ny SoL?

- Nya målgrupper, andra behov
- Låg tillit
- Hög belastning: akuta ärenden, administration

Övergripande

Fortsatt ramlag

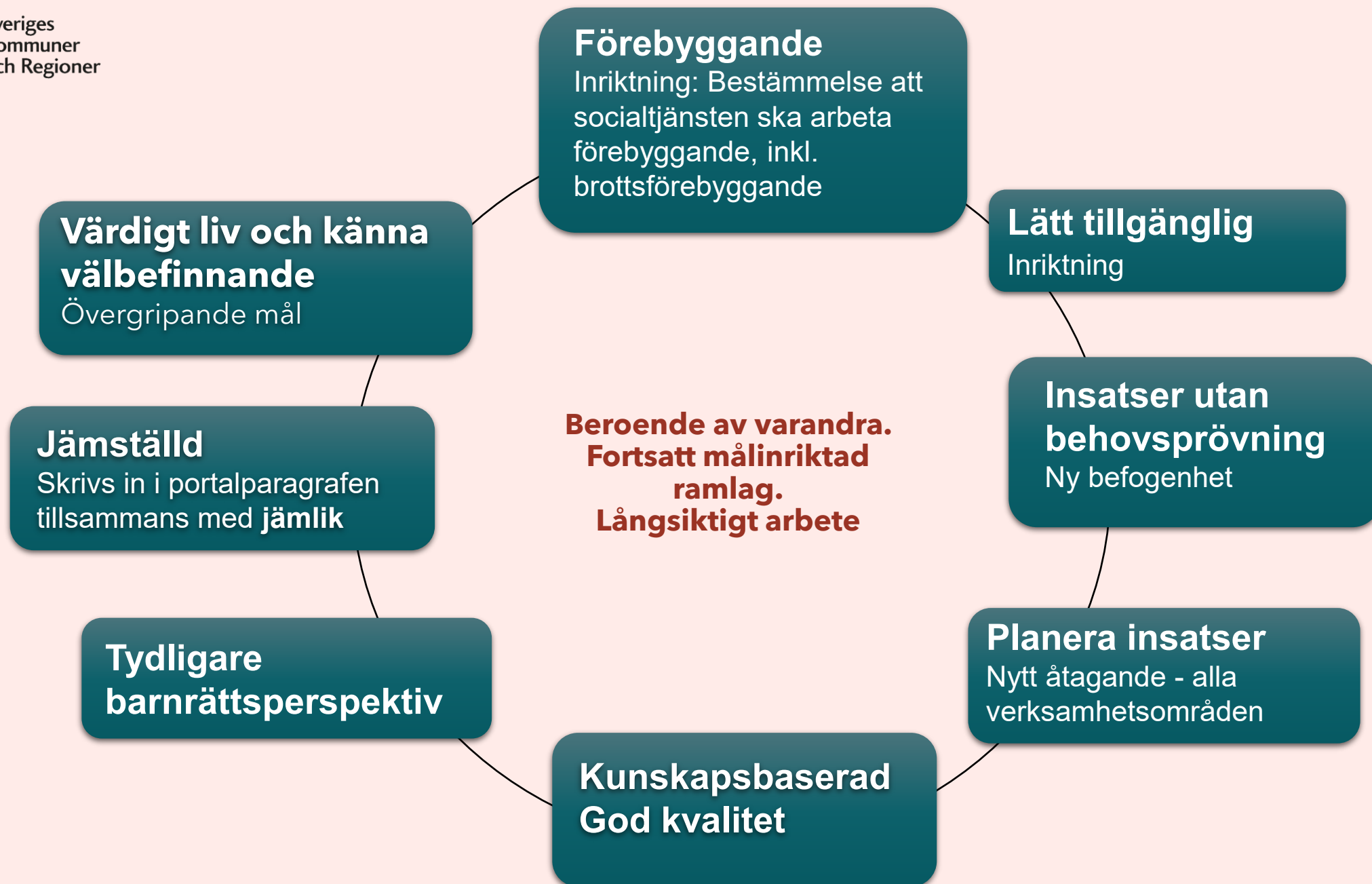
Ger riktning, ramar. Kommuner kan anpassa lösningar efter behov.

Mycket av gamla SoL kvar

Ser annorlunda ut, men ingen ändring i sak.

Helhetssyn

Målgrupper tonas ner.

Värdigt liv, välbefinnande

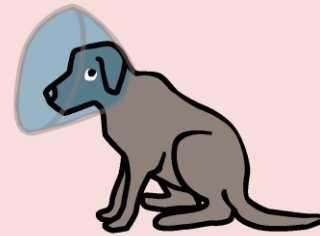
- Äldreomsorgens värdegrund gäller hela socialtjänsten
- **Värdigt liv:** självbestämmande, respekt för privatliv, delaktighet, gott bemötande
- **Välbefinnande:** känsla av sammanhang, meningsfullhet

Planering

Medverka i samhällsplaneringen

Kommunen ska planera insatser långsiktigt

- Särskilt väga in behov av tidigt förebyggande insatser
- Samverka med regionen och andra aktörer vid behov

Snäva, korta
perspektiv

Planering,
helhetssyn

Kunskapsbaserad

- Vetenskap, beprövad erfarenhet
- Utgå från forskning
- Evidensbaserade metoder
- Bygga kunskap lokalt, systematisk uppföljning

Så har vi alltid gjort

Kunskapsbaserad

Reflektioner

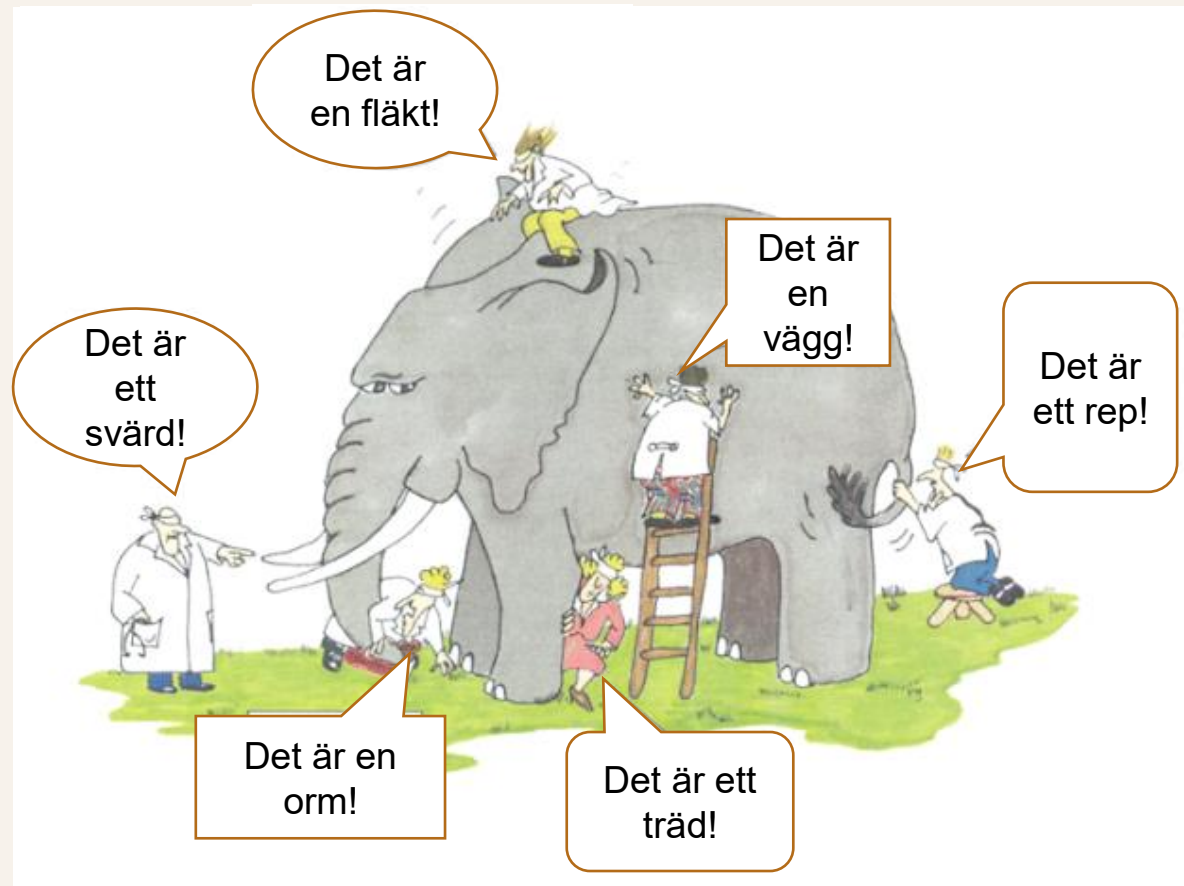

Olika begrepp - vad menar vi?

Konsten att skapa en gemensam bild

**Olika på syn på
problem och
orsaker...**

**... ger olika
förslag till
lösningar**

Insatser

Insatser används som en övergripande benämning för:

- den rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp som socialtjänsten kan erbjuda.

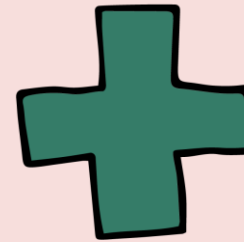
Det gäller oavsett om den ges

- efter behovsprövning eller
- utan individuell behovsprövning.

Förebyggande

- Ny inriktning, ska-krav
- Från akuta insatser till att tidigt förebygga problem
- Förebyggande i alla led även vid stora/akuta behov

Akut

Förebyggande

Sveriges
Kommuner
och Regioner

Hälsofrämjande förhållningssätt

Stärka individens tilltro till egen förmåga,
möjlighet till delaktighet, känsla av sammanhang

Hälsofrämjande arbete

Stärka olika gruppers fysiska, psykiska och sociala hälsa och välbefinnande

- genom att stärka frisk- och skyddsfaktorer för hälsa

Förebyggande arbete

– problem i fokus

Förhindra att ohälsa, sjukdom, skador eller sociala problem **uppstår eller växer sig större**

- till alla oavsett grad av risk, eller
- till riskgrupper särskilt utsatta för riskfaktorer

Åtgärda, behandla, rehabilitera

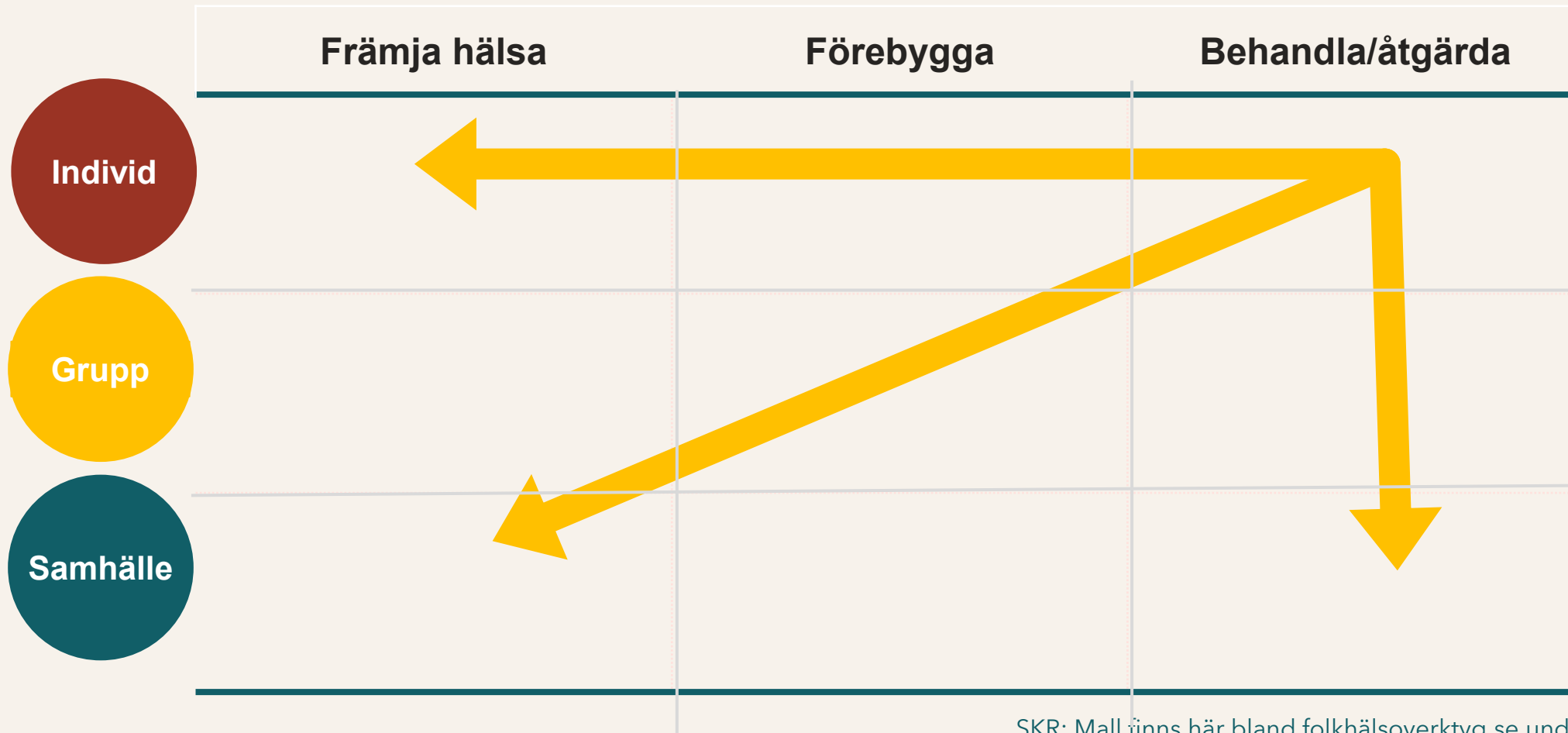
– problem i fokus

- till individer som utvecklat problem eller befinner sig i riskzon

Hur arbeta som ETT system?

- verktyg för dialog och analys

Reflektioner?

Hälsofrämjande och förebyggande

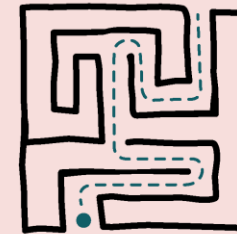
Tidiga insatser

- Stöd tidigt i livet, snarare än senare?
- Stöd och hjälp i ett så tidigt skede som möjligt, innan problem förvärras och blir mer omfattande?

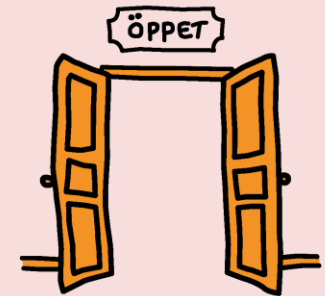

Lätt tillgänglig

- Inriktning, ska-krav
- Lätt att komma i kontakt
- Enklare att få stöd

Sluten, krånglig

Lätt tillgänglig

Insatser utan behovsprövning

- Ny befogenhet
- Ge insatser enklare, snabbare
- Vissa undantag

Utreda allt

Insatser utan
behovsprövning

Nyansera begreppet tillgänglighet – olika aspekter

Fysisk

Kunskap

Psykosocial

Tillit

Administrativ

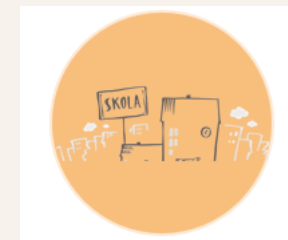
Ekonomisk

Kognitiv

Språklig

Kultur

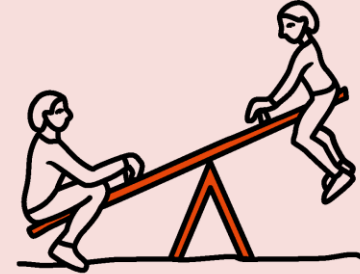
Reflektioner?

- Lätt tillgänglig
- Insatser utan behovsprövning
- Olika tillgänglighetsaspekter

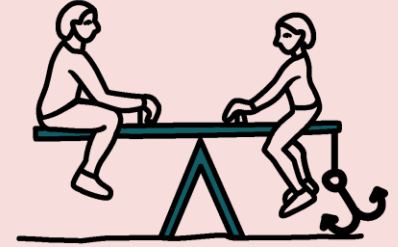

Jämlik och jämställd

- Jämlik och jämställd styrning
- Likvärdigt bemötande och delaktighet
- Uppföljning och analys för att synliggöra och motverka omotiverade skillnader

Omotiverade
skillnader

Jämlik,
jämställd

Normer,
föreställningar

Ökad medvetenhet

Jämlikhet och jämställdhet hänger nära samman men är inte samma sak

JÄMLIKHET

Alla människor har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter, oavsett

- exempelvis ålder, kön, sexuell läggning, utbildnings- och inkomstnivå, etnicitet eller funktionalitet

JÄMSTÄLLDHET

Fokuserar särskilt på förhållandet mellan flickor och pojkar, kvinnor och män

- Alltid kön men aldrig bara kön!

Göra jämlikt = göra olika

Göra lika

Göra olika

Riva hinder

Angreppssätt

Generella åtgärder anpassas i utformning och omfattning utifrån de grupper som har störst behov.

Reflektioner

Socialt arbete och folkhälsoarbete

- många beröringspunkter -

**Hur kan vi
kroka arm?**

Betydelse för god och jämlik hälsa

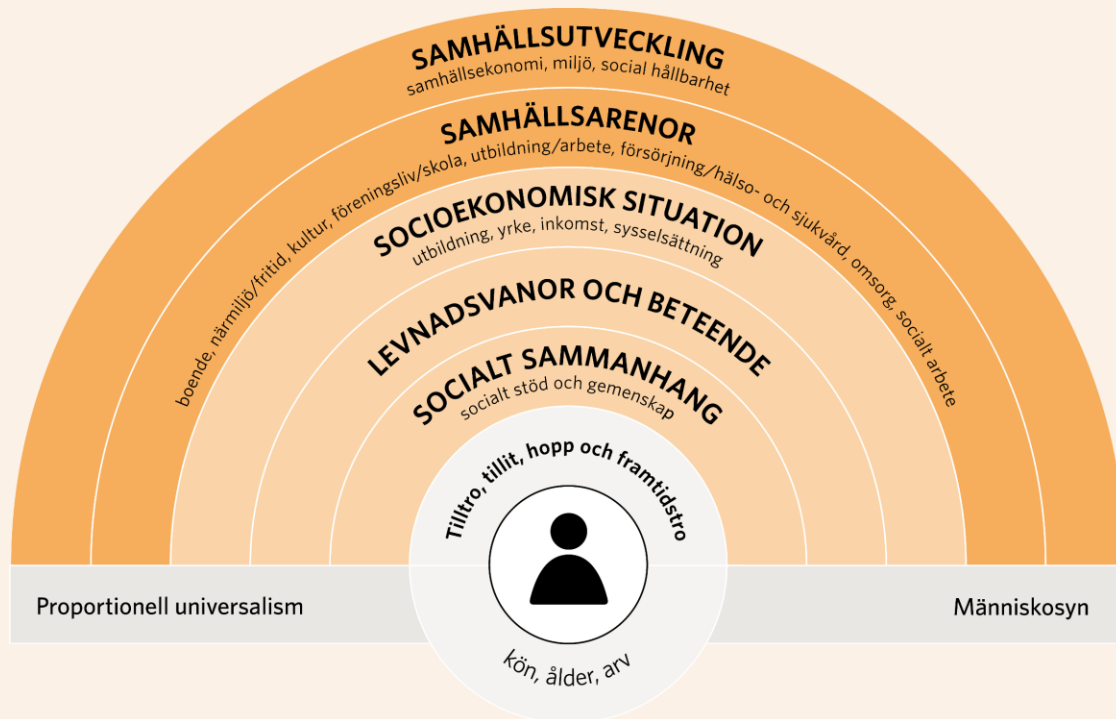

Folkhälsohjältarna på olika arenor

[Filmen Tack - Region Värmland \(regionvarmland.se\)](https://regionvarmland.se/filmen-tack)

Alla som på något sätt beslutar om eller påverkar de miljöer och villkor som finns - där vi föds, växer upp, leker, lär, arbetar, bor, har vår fritid, vårdas och åldras - kan bidra till befolkningens hälsa

Det är också det forskningen visar

Det är det folkhälsopolitiken handlar om

Mål antaget av riksdagen

Skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation

Målområden – insatsområden i livet med betydelse för hälsa

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Socialt arbete och folkhälsoarbete - många beröringspunkter -

Social förändring

**Förbättring av
människors hälsa,
välmående och
möjligheter i livet**

**Ett samhälle som är
bra att bo i,
för alla!**

Nya socialtjänstlagen

Mål

Socialtjänsten ska med utgångspunkt i demokrati och solidaritet främja enskildas

- ekonomisk och social trygghet,
- jämlika och jämställda levnadsvillkor, och
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Verksamhetens inriktning

Socialtjänsten ska:

- inriktas på att utveckla enskildas och grupper egna resurser och samtidigt beakta den enskildes ansvar för sin och andras sociala situation
- inriktas på att enskilda får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande
- arbeta förebyggande och vara lätt tillgänglig

Folkhälsopolitiken

Mål

Skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation

Målområden – insatsområden i livet med betydelse för hälsa

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Gemensamma nämndare

Flera?

**Unisona mål
Socialt hållbar
samhällsutveckling**

Hälsa, välbefinnande, trygghet,
delaktighet, jämlika livsvillkor mm

Möter samma utmaningar

Demografin, kompetensförsörjning,
otrygghet, ojämlikhet i livsvillkor
och hälsa mm.

**Är till för samma
invånare**

Invånarnas fokus

**Fokus
hälsofrämjande
och
förebyggande**

Ökad tillgänglighet

Ska vara lätt för alla att delta,
ha tillgång till välfärdstjänster

**Delaktighet och
medskapande**

Invånarnas röster

**Kunskapsbaserat,
långsiktigt arbete**

**Kunskap
om befolkningen och olika
gruppers
livsvillkor, levnadsförhållanden,
hälsa**

**Planering och arbete
utifrån**

**risk- och skydds-
faktorer**

Individ-, grupp-, samhällsnivå

**Samverkan över förvaltnings- och organisationsgränser
- en förutsättning!**

Reflektioner

Utforskande dialog

Hur kan vi hjälpas åt i omställningen?

Skattat läge 2025

Insikter om läge och behov
inför den nya socialtjänstlagen

Syftet med skatta läget

- Ge överblick över nuläge och behov
- Bidra till reflektion, samsyn och förståelse för omställningen
- Vägleda i planeringen framåt

Om skattningen

- Fyra avsnitt, totalt 68 påståenden
- Processtöd för skattning tillsammans i arbetsgrupper
- Digital skattning, möjlig att följa över tid
- Svaren kan analyseras statistiskt

1

Styrning och ledning

2

**Förebyggande och
lätt tillgänglig**

3

Jämlik och jämställd

4

Kunskapsbaserad

Påståenden som skattas högst

**Tillgång till
kunskap**

**Lärande och
utveckling**

**Bemötande och
delaktighet**

**Arbete över
organisations-
gränser**

Påståenden som skattas lägst

Uppföljning
och analys

Jämlikhet &
jämställdhet

Politisk
efterfrågan

Medverkan i
samhälls-
planering

Involvering
av invånare

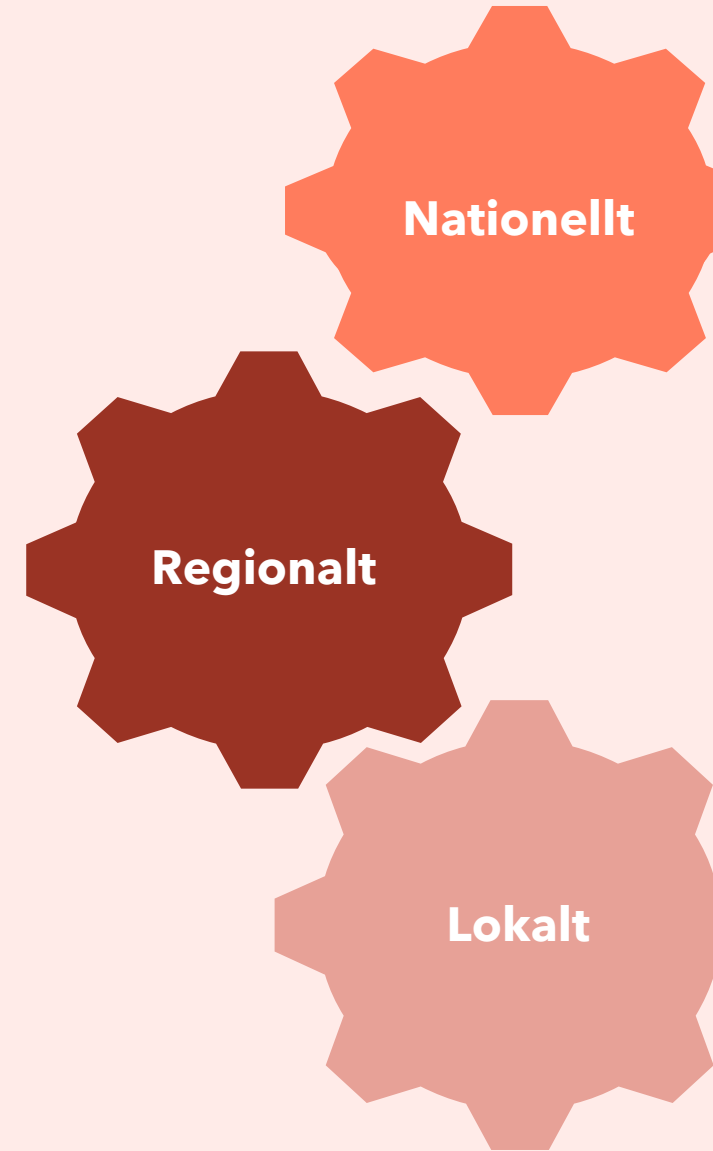
Förebyggande och lätt tillgänglig

- Verktyg att arbeta förebyggande kan användas mer
- Involvera invånare och brukare tidigt för att öka tillgängligheten
- Förebyggande arbete kräver insatser på samhälls-, invånar- och brukarnivå
- Risk att kunskap om olika gruppers behov och levnadsvillkor inte används
- Ekonomiskt bistånd och Äldreomsorg tycks arbeta mer förebyggande än övriga verksamhetsområden

Medskick

- Främja omställning i hela landet
- Säkerställ att omställningen av välfärden går i takt
- Skapa förutsättningar för förebyggande paradigmskifte
- Integrera jämlikhet och jämställdhet från start till mål
- Stöd socialtjänsten att utveckla och använda kunskap

Skatta läget – kommunövergripande

- För kommunledning, kommunstyrelse, nämnder, bolag
- Hur ger de socialtjänsten och kommunen förutsättningar att ställa om?

Reflektioner

Utforskande dialog

Hur kan vi hjälpas åt i omställningen?

Samverkan

”Det finns flera viktiga kommunala verksamheter som bör göras delaktiga i det förebyggande arbetet.

Andra kommunala verksamheter kan verka förebyggande, såsom **kultur- och fritidsverksamheter, folkhälsoarbete** och inte minst **samhällsplaneringen.**”

Förebyggande

Ta vara på varandras kunskaper

Läges-, behovs- och sociala konsekvens analyser	Kunskap om främjande och förebyggande arbete	Främja jämlikhet och jämställdhet	Medverka i samhällsplaneringen
Kring den plats vi verkar för, så att vi vet vad vi behöver göra just på denna plats utifrån befolkningens behov och förutsättningar Kunskap om individer och olika grupper: – livsvillkor, – levnadsförhållande – levnadsvanor	Dela kunskap om bakomliggande orsaker: – risk- och skyddsfaktorer – på samhälls-, grupp- och individnivå Evidensbaserade och beprövade arbetssätt	Uppmärksamma och motverka omotiverade skillnader: – kön, ålder, socioekonomi, funktionsförmåga m.m. Utforma insatser utifrån individer/gruppers olika behov & förutsättningar	Utforma platsen som: – främjar hälsosamma, trygga, sociala miljöer – förebygger sociala problem, ohälsa Verka för lätt tillgängliga välfärdstjänster för alla

Samverka inom kommunen och tillsammans med andra aktörer

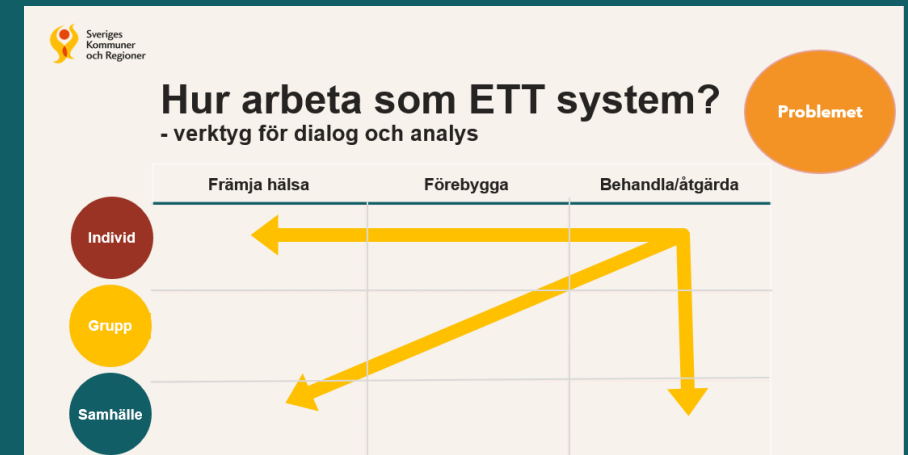
Testa verktyget tillsammans

Gruppvis:

- Utgå från ett problem eller utmaningen i kommunen, regionen eller länet.
- Ge exempel på arbete/insatser på individ-, grupp- och samhällsnivå.

Förslag till användningsområden

- Insikt att "vi gör en hel del" - olika aktörer
- Hjälper att flytta fokus på åtgärdande – till mer främjande och förebyggande
- Minskar trycket - alla inte behöver göra allt
- Skapar en gemensam bild och analys av ev. "hål" - vad behöver vi göra mer, hur når vi fler invånare/målgrupper?

Hur arbeta som ETT system?

- verktyg för dialog och analys

Problemet

	Främja hälsa	Förebygga	Behandla/åtgärda
Individ			
Grupp			
Samhälle			

Reflektioner

Regionalt och nationellt stöd i omställningen

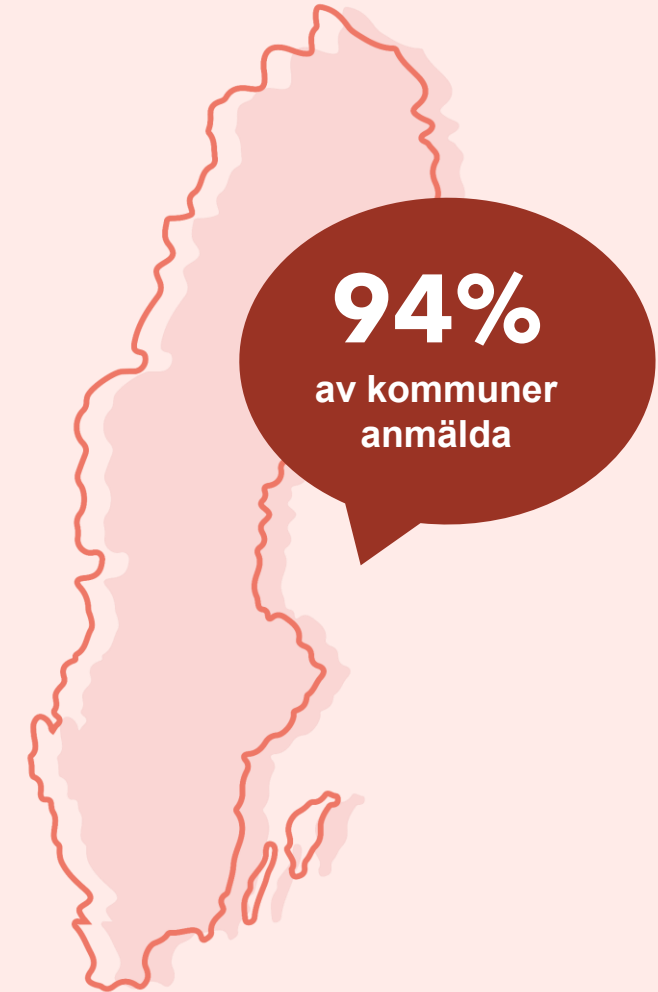
Lärprocess Framtidens socialtjänst 2026-2028

Process där kommuner löpande lär av varandra

Fokus på styrning och ledning

Syfte:

- Stödja kommuner att ställa om
- Bidra till utveckling i hela landet

**Gemensam
process att
förändra läget!**

Vad handlar det om?

- Strukturerad process där kommuner löpande lär av varandra
- Fokus på styrning och ledning
- RSS genomför
- SKR utvecklar konceptet

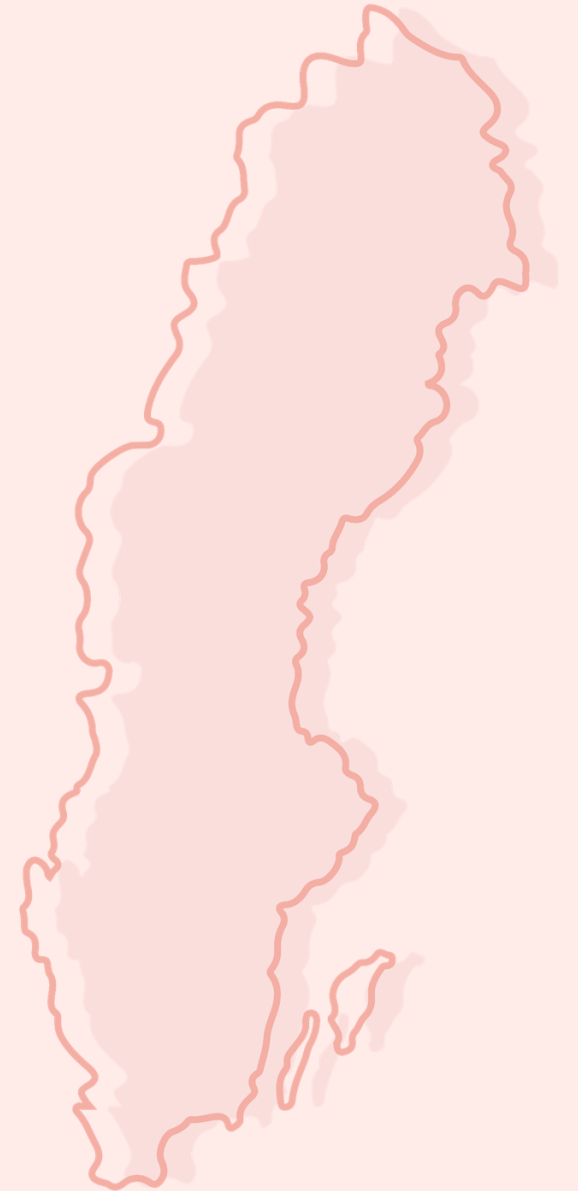
Syftet

- **Stödja kommuner att ställa om**, göra förflyttningar i linje med nya lagen
- **Ge möjlighet till lärande** mellan kommuner och mellan RSS
- **Bidra till utveckling i hela landet**
– vi hjälps åt tillsammans!

”

**Ett nationellt koncept
som genomförs regionalt
för att stödja utvecklingen
lokalt.**

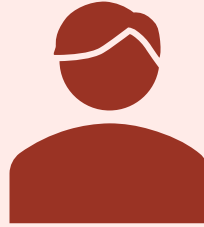

**RSS roll är
central!**

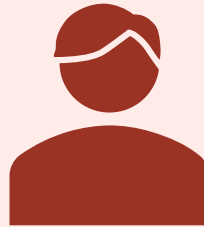
Vilka deltar från kommunerna?

Kommunen kan lägga till personer utifrån kontext och tema på träffar

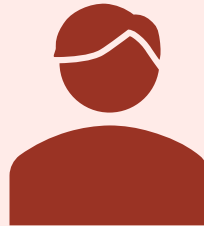
Förtroendevald

Till exempel ordförande/vice ordförande i social-/omsorgsnämnd i kommun.

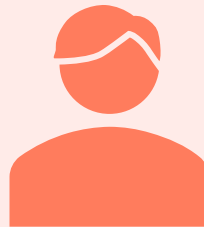
Chef på högre ledningsnivå

Förvaltningschef för socialtjänsten, och/eller avdelningschef/ verksamhetschef.

Nyckelperson

Strateg/samordnare/verksamhetsnära chef som samordnar omställningen av socialtjänsten lokalt.

SKR rekommenderar att även **kommundirektör och kommunstyrelsens ordförande** deltar vid uppstart och avslutande träff.

Tvåhänt ledarskap

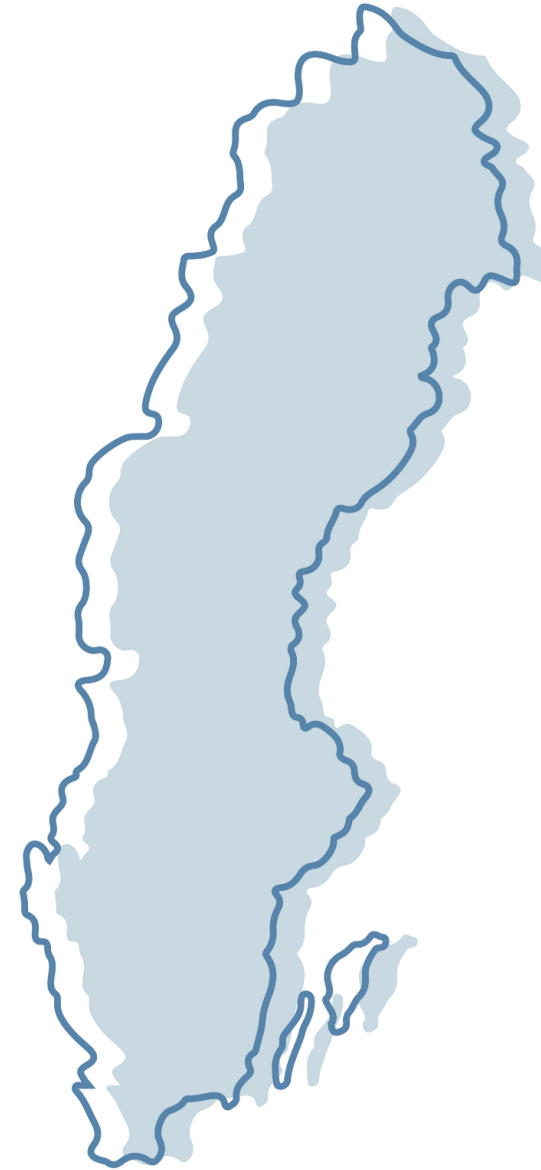
Lärprocessen stödjer *både*

- Ständiga förbättringar *och*
- Tänka helt nytt

NUSO

Nationell Uppföljning av Socialtjänstens Omställning

Syfte

- Undersöka nuläget och förstå hur socialtjänstens arbete förändras över tid
- Följa resultat av omställningen till ny socialtjänstlag
- Öka kunskapen om vägen till och resultat av insatser

Om NUSO

2023 – mars 2027: NUSO Barn och unga

- Förebyggande insatser (utan biståndsprövning)
- Aktualiseringar
- Avslutande utredningar, biståndsprövade insatser och hänvisningar

Okt. 2025 – okt. 2029: NUSO vuxen och funktionshinderområdet

- Ekonomiskt bistånd
- Skadligt bruk och beroende
- Våld i nära relation
- Socialpsykiatri
- Funktionshinderområdet barn och vuxna

Vad får medverkande kommuner?

Kunskap om den lokala situationen, både nuläge och över tid

Jämförelse med andra kommuner

Analysstöd baserat på statistiska analyser, kunskap från tidigare forskning och teoretisk förankring

Resultat via digitala workshops, gemensam digital plattform och visualisering.

NUSO i relation till ny SoL

Kunskapsbaserad socialtjänst

- All verksamhet ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet
- Krav på systematisk och löpande uppföljning
- God kvalitet (som i tidigare lag)
- Skapar ny kunskap

Jämlika och jämställda levnadsvillkor

- Finns det skillnader i hur utredningar genomförs, tillgång till insatser, omfattning av insatser?
- Analyser av omotiverade skillnader

Lätt tillgänglig och förebyggande

- Vilka når vi?
- Vilka får insatser och finns det skillnader?
- Insatser utan behovsprövning

SKR tillsammans med myndigheten för delaktighet kraftsamlar

SKR samarbetar med MFD (myndigheten för delaktighet) i en satsning med modellkommuner för att förstärka funktionshinderpolitiken strukturerat

89 kommuner ansökte, 10 valdes ut

Många av kommunerna kommer att arbeta med omställningen till ny socialtjänstlag

Funktionshinderpolitiken behöver få genomslag i omställning till ny SoL

Utforskande dialog
Nästa steg?

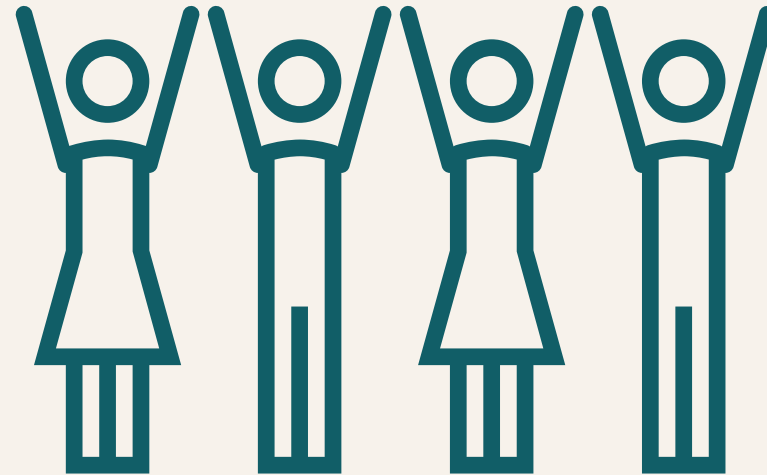
Reflektioner

- Insikter jag tar med mig härifrån?
- Något jag tar tag i på hemmaplan?
- Vad kommer jag att berätta för kollega om den här dagen?

Tillsammans för
en social välfärd
där alla mår bra som
möjligt!

TACK ALLA
för våra gemensamma
reflektioner och vårt
utforskande idag!

maja.hagstrom@skr.se
hanna.lind@skr.se